

B.K. BIRLA CENTRE FOR EDUCATION

SARALA BIRLA GROUP OF SCHOOLS
A CBSE DAY-CUM-BOYS' RESIDENTIAL SCHOOL

TERM-1_EXAMINATION 2025-26

SANSKRIT (119)

Class: VII

Date : 08-09-2025

Admission No.:

Duration : 3.00 Hrs

Max. Marks: 80

Roll No.:

सामान्यनिर्देशाः

1. कृपया सम्यक्तया परीक्षणं कुर्वन्तु यत् अस्मिन् प्रश्नपत्रे 4 पृष्ठानि मुद्रितानि सन्ति ।
2. कृपया सम्यक्तया परीक्षणं कुर्वन्तु यत् अस्मिन् प्रश्नपत्रे षोडशः प्रश्नाः सन्ति ।
3. उत्तरलेखनात् पूर्व प्रश्नस्य क्रमाङ्कः अवश्यं लेखनीयः ।
4. प्रश्नस्य क्रमाङ्कः प्रश्नपत्रानुसारम् एव लेखनीयः ।
5. सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लेखनीयानि ।
6. प्रश्नानां निर्देशाः ध्यानेन अवश्यं पठनीयाः ।

(खण्ड क)

अपठितावबोधनम् (10 अंकात्मकः)

प्रश्न 1. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्त प्रश्नानामुत्तराणि संस्कृतेन लिखत –

(नीचे लिखे गद्यांश को पढ़कर दिए प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में लिखिए।)

धौम्य ऋषेः आरुणिः नाम शिष्यः आसीत् । सः परिश्रमी आज्ञापालकः शिष्यः आसीत् । तस्य स्वभावः विनम्रः सरलः च आसीत् । एकदा गुरोः आज्ञा अनुसारं जलं रोद्धुं कृषिक्षेत्रं गतवान् । जलं रोद्धुं सः स्वशरीरम् एव बन्धस्थाने अस्थापयत् । अगामि दिवसे यदा गुरुः तम् अन्वेषयन् तत्र अगच्छत् तदा सः तम् अचेतं प्राप्नोत् । सम्पूर्णा वार्ता श्रुत्वा गुरुः धौम्यः तं वरम् अयच्छत् । सः एव आरुणिः अनन्तरम् प्रसिद्धः ऋषिः अभवत् । आरुणिः स्वकार्यैः धौम्यस्य कीर्तिं चतुर्षु दिशासु प्रकाशितम् अकरोत् । भारतं तं पुत्रं सदा स्मरिष्यति ।

(अ) एकपदेन उत्तरत – (केवलं प्रश्नद्वयम्)

2 अंकौ

(1) आरुणिः कस्य शिष्यः आसीत् ?

(2) आरुणिः जलं रोद्धुं कुत्र गतवान् ?

(3) आरुणिः स्वकार्यैः कस्य कीर्तिं चतुर्षु दिशासु प्रकाशितम् अकरोत् ?

(ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत – (केवलं प्रश्नद्वयम्)

4 अंकाः

(1) जलं रोद्धुं सः किं बन्धस्थाने अस्थापयत् ?

(2) तस्य स्वभावः कथम् आसीत् ?

(3) सः कदा तम् अचेतं प्राप्नोत् ?

(स) अस्य अनुच्छेदस्य कृते उचितं शीर्षकं संस्कृते लिखत ।

1 अंकः

(द) यथानिर्देशं उत्तरत – (केवलं प्रश्नत्रयम्)

3 अंकाः

(1) गुरु शब्दस्य विलोमपदं गद्यांशे किं प्रयुक्तम् ?

(क) उद्यमी (ख) अतीव (ग) सरलः (घ) शिष्यः

(2) तस्य स्वभावः विनम्रः सरलः च आसीत् । वाक्ये तस्य कः अस्ति ?

(क) गुरुः (ख) आरुणिः (ग) कृषिः (घ) ऋषिः

(3) प्रसिद्धः इति शब्दे कः उपसर्ग अस्ति ?

(क) प्र (ख) सिद्ध (ग) प्रसि (घ) द्व

(4) अगच्छत्' इति शब्दस्य वर्तमानकाल रूपं किम् ?

(क) गच्छति (ख) गमिष्यति (ग) गच्छतु (घ) अगच्छन्

खण्ड ख (व्यावहारिक व्याकरण)

प्रश्न 2. विकल्पेभ्यः उचितैः कर्तृपदैः उत्तरं चित्वा लिखत -

4 अंकाः

(1) ————— पादकन्दुकेन अखेलाम् ।

क. त्वम् ख. अहम् ग. आवाम् घ. वयम्

(2) ————— पुस्तकं गृहम् अनयत् ।

क. त्वम् ख. वयम् ग. आवाम् घ. अहम्

(3) ————— सदा सत्यम् अवदाव ।

क. त्वम् ख. अहम् ग. आवाम् घ. वयम्

(4) ————— लेखान् अलिखत ।

क. यूयं ख. अहम् ग. आवाम् घ. त्वम्

प्रश्न 3. विकल्पेभ्यः लङ् लकारस्य क्रियापदैः उचितम् उत्तरं चित्वा लिखत -

4 अंकाः

(1) त्वं कक्षायां कविताम् ————— ।

क. अपठः ख. अपठाम् ग. अपठन् घ. अपठाव

(2) राखी स्वपाठम् ————— ।

क. अस्मरत् ख. अस्मरम् ग. अगच्छतम् घ. अगच्छताम्

(3) मोहनः विद्यालयम् ————— ।

क. अगच्छत् ख. अगच्छः ग. अगच्छतम् घ. अगच्छताम्

(4) त्वं पितामहेन सह ————— ।

क. अक्रीडतम् ख. अक्रीडत ग. अक्रीडः घ. अक्रीडन्

प्रश्न 4. निम्नलिखितशब्दानां उचितम् अर्थं चिनुत -

5 अंकाः

(1) 'गृधः' शब्दस्य कः अर्थः ?

क. मिट्टी ख. गिद्ध ग. लकड़ी घ. सोना

(2) 'श्रोतुम्' शब्दस्य कः अर्थः ?

क. सुनने के लिए ख. जमीन ग. बीजेण घ. बोलने के लिए

(3) 'धर्मपरायणः' शब्दस्य कः अर्थः ?

क. मार्मिक ख. धार्मिक ग. आर्थिक घ. पार्थिक

(4) 'बलवती' शब्दस्य कः अर्थः ?

क. धीरे ख. मजबूत ग. कमजोर घ. छोटी

प्रश्न 5. गम् (गच्छ) धातोः लोटलकारस्य (भूतकाल) रूपं लिखत ।

3 अंकाः

प्रश्न 6. ईकारान्तस्य स्त्रीलिंगस्य 'मति' शब्दस्य शब्दरूपं लिखत ।

5 अंकाः

खण्ड ग (पाठ्यपुस्तक)

प्रश्न 7. अधोलिखितं पठितगद्यांशं पठित्वा प्रदत्त प्रश्नानामुत्तराणि संस्कृतेन लिखत -

5 अंकाः

एकस्याः नद्याः तीरे पिपीलिका चटका च मैत्र्या निवसतः एकदा पिपीलिका जले अपतत् । अहो, रक्षतु । रक्षतु अहं म्रिये । जले पिपीलिकां दृष्ट्वा चटका पृच्छति । किं जातम् ? अहं जले पतामि । अहं म्रिये । संकटं ज्ञात्वा चटका वृक्षात् एकं पर्णं चञ्चा त्रोटयित्वा जलं अपायत् ।

(क) एकपदेन उत्तरत । (लघु उत्तर लिखिए) -

01

(1) का जले अपतत् ?

(ख) एकवाक्येन उत्तरत । (एक वाक्य में उत्तर लिखिए) -

02

(1) नद्याः तीरे के निवसतः ?

(2) चटका पर्ण कुत्र अपायत् ?
(ग) निर्देशानुसारं भाषाकार्यं करोतु –

02

- (1) अहं जले पतामि । वाक्ये क्रियापदं किम् ? वाक्य में क्रियापद क्या है?
(क) अहं (ख) जले
(ग) पतामि (घ) जले पतामि
(2) पिपीलिका जले अपतत् । वाक्ये कर्तृपदं किम् ? वाक्य में कर्तापद क्या है?
(क) पिपीलिका (ख) जले
(ग) अपतत् (घ) जले अपतत्

प्रश्न 8. अधोलिखितं पठितपद्यांशं पठित्वा प्रदत्त प्रश्नानामुत्तराणि संस्कृतेन लिखत –

5 अंकाः

मनसा सततं स्मरणीयम्
वचसा सततं वदनीयम्
लोकहितं मम करणीयम् ।
न भोगभवने रमणीयम्
न च सुखशयने शनीयम्
अहर्निशम् जागरणीयम् ।।

(क) एकपदेन उत्तरत । (लघु उत्तर लिखिए) –

01

(1) लोकहितं मम करणीयम् पाठस्य कवि कः अस्ति ?

(ख) एकवाक्येन उत्तरत । (एक वाक्य में उत्तर लिखिए) –

02

(1) मनसा सततं किं करणीयम् ?

(2) अहर्निशम् किम् करणीयम् ?

(ग) निर्देशानुसारं भाषाकार्यं करोतु –

02

(1) लोकहितं मम करणीयम् । वाक्ये क्रियापदं किम् ? वाक्य में क्रियापद क्या है?

(क) लोकहितं

(ख) मम

(ग) करणीयम्

(घ) अन्यः

(2) मनसा सततं स्मरणीयम् । वाक्ये अव्ययपदं किम् ? वाक्य में अव्ययपद क्या है?

(क) मनसा

(ख) सततं

(ग) स्मरणीयम्

(घ) अन्यः

प्रश्न 9. अधोलिखित रेखांकितवाक्यानि लङ् लकारे परिवर्तयत ।

4 अंकाः

(1) यूयं सर्वे गच्छथ ।

(2) सः बहिः गच्छति ।

(3) नद्याः जलं निर्मलं भवति ।

(4) वयं जीवान् रक्षामः ।

प्रश्न 10. रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत ।

4 अंकाः

(1) व्यवहारेण मित्राणि जायन्ते ।

(2) चटका वृक्षे तिष्ठति ।

(3) पिपीलिका जलं अपतत् ।

(4) नद्याः तीरे पिपीलिका अवसत् ।

प्रश्न 11. निम्न वाक्यानि संस्कृतभाषायाम् अनुवादं कुरुत ।

(कोऽपि चत्वारः)

4 अंकाः

(1) परोपकार परम धर्म है ।

(2) संस्कृत भाषा संसार की सभी भाषाओं में प्राचीन है ।

- (3) मित्र और शत्रु व्यवहार से बनते हैं।
- (4) पक्षी आकाश में उड़ते हैं।
- (5) वृक्ष की शाखा से पत्ते गिरते हैं।

प्रश्न 12. निम्न संस्कृत वाक्यानि हिंदी भाषायाम् अनुवादं कुरुत। (कोऽपि त्रयम्)

6 अंकाः

- (1) जीवने वयं किम् कुर्याम्।
- (2) वयं ईश्वरं नमामः।
- (3) सः श्वानात् भीतः।
- (4) विद्यालयं परितः वृक्षाः सन्ति।

खण्ड घ (लेखन कौशल)

प्रश्न 13. पाठ्यपुस्तकात् कौपि द्वौ श्लोकौ लिखत।

6 अंकाः

प्रश्न 14. प्रदत्त विषययोः एकस्य विषयोपरि पंच वाक्यैः अनुच्छेदं लिखत –

5 अंकाः

क) मम प्रिय मित्रं

ख) स्वच्छं भारतम्

प्रश्न

15. प्रदत्तशब्दानां सहायतया चित्रं दृष्ट्वा वाक्यानि पूरयत–

5 अंकाः

(जलं, सुन्दरम्, उद्यानस्य, गृहं, पर्वताः)

- (1) अस्मिन् चित्रे बहु ——— सन्ति।
- (2) इदं चित्रं एकं ——— अस्ति।
- (3) अस्मिन् चित्रे एका बालिका ——— गच्छति।
- (4) अस्मिन् चित्रे एकः काकः घटे—— पिबति।
- (5) एतत् चित्रं ——— अस्ति।

प्रश्न 16. मंजूषाया प्रदत्तशब्द सहायतया अधोलिखित संवादानां रिक्तस्थानि पूरयत।

5 अंकाः

प्रसन्नः, अध्यापिकया, गमिष्यसि, कथितम्, शोभा

भ्राता – (हर्षेण सहितम्) भगिनि! भगिनि!

भगिनी – किं किम्? किमर्थम् अति ——— असि?

भ्राता – श्वः अहं मुगल-उपवनं गमिष्यामि।

भगिनी – केन सह?

भ्राता – विद्यालयस्य छात्रैः ——— च सह।

भगिनी – वाह! ताजमहलस्य ——— अवर्णनीया।

भ्राता – आम्। मम अध्यापिका अपि एतत् ———।

भगिनी – त्वं श्वः कतिवादने ———?

भ्राता – प्रातः नववादने।

===== सफलतायै शुभाशयाः =====